

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
«Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία,
Ανθρωπολογία»

Διπλωματική Εργασία

«Κάν' το όπως ο αγαπημένος σου αθλητής: Μελέτη επίδρασης
των συμβολικών στοιχείων της αθλητικής φανέλας σε μαθητές
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με Ειδικές Εκπαιδευτικές
Ανάγκες»

Χρήστος Μπάφας

Επιβλέπων καθηγητής: Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Πάτρα, Φεβρουάριος 2023

«Κάν' το όπως ο αγαπημένος σου αθλητής: Μελέτη επίδρασης
των συμβολικών στοιχείων της αθλητικής φανέλας σε μαθητές
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με Ειδικές Εκπαιδευτικές
Ανάγκες»

Χρήστος Μπάφας

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Διαμαντής Μαστρογιαννάκης

Μέλος ΣΕΠ

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Συν-Επιβλέποντες Καθηγητές:

Ανδρέας Μπαλτάς - Ευάγγελος

Αλμπανίδης

Μέλη ΣΕΠ – Ελληνικό Ανοικτό

Πανεπιστήμιο

Πάτρα, Φεβρουάριος 2023

Περίληψη

Η επικείμενη διπλωματική εργασία βασισμένη αφενός σε μια θεωρητική έρευνα, αφετέρου σε μια πρωτογενή έρευνα με εφαρμογή μεικτού μεθοδολογικού σχήματος, επιχειρεί τόσο τη διερεύνηση ύπαρξης επιδραστικού αντίκτυπου εκ των συμβολικών στοιχείων της αθλητικής φανέλας πάνω στα μαθητικά σώματα, όσο και την κριτική ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο οι συμμετέχοντες στην έρευνα μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες αντιλαμβάνονται, σημασιοδοτούν και αξιοδοτούν τη βίωση της εμπειρίας αυτής, δηλαδή την κατανάλωση της αθλητικής φανέλας του αγαπημένου τους αθλητή ή αθλητικού σωματείου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και εντός του σχολείου γενικότερα. Η συγκεκριμένη θεματική της εργασίας επιλέχθηκε τόσο λόγω ιδιαίτερου προσωπικού ενδιαφέροντος του φοιτητή, όσο και λόγω πρωτοτυπίας, καθώς κατά την αναζήτηση παρόμοιων ερευνών δεν κατέστη εφικτό να βρεθεί κάποια αντίστοιχη έρευνα. Η εργασία πλαισιώνεται με ένα θεωρητικό υπόβαθρο που περιλαμβάνει αναφορές σε θεωρίες, θέσεις και απόψεις του Jean Baudrillard σχετικά με τα σημειακά αντικείμενα, την προσομοίωση και την υπέρ-πραγματικότητα, καθώς και του Michel Foucault αναφορικά με τη βίο-εξουσία. Επίσης, γίνεται συνοπτική και συνεκτική αναφορά σε προϋπάρχουσες έρευνες, όχι παρόμοιες, αλλά σχετικές ως ένα σημείο με τη δική μας θεματική. Για την εκπόνηση της εργασίας αυτής προβήκαμε σε βιβλιογραφική ανασκόπηση τόσο εγχώριας όσο και διεθνούς βιβλιογραφίας, καθώς και σε διενέργεια πρωτογενούς έρευνας βασισμένης σε δομημένη παρατήρηση, παρεμβολή πεδίου, ερωτηματολόγια και ποιοτικές συνεντεύξεις. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε εστιάζει στο εάν εντοπίζεται αντίκτυπος από τη χρήση της αθλητικής φανέλας από τους μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ιδιαίτερα κατά την ώρα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, και πώς αυτός ερμηνεύεται. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται εκτενώς και αναλυτικά τα ευρήματα της πρωτογενούς έρευνας μας ανά ερευνητικό στάδιο αλλά και συγκριτικά. Συμπερασματικά, ως κεντρικό εύρημα της έρευνας αναφέρεται η ύπαρξη επιδραστικού αντίκτυπου από τη χρήση της αθλητικής φανέλας πάνω στα μαθητικά σώματα και δη κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις – Κλειδιά: αθλητική φανέλα, μαθητές με ΕΕΑ, προσομοίωση, υπέρ-πραγματικότητα, βίο-εξουσία

«Do it like your favourite athlete: Research on how replica
athletic shirt's symbolic elements influence on Primary
Education students with Specific Educational Needs»

Christos Bafas

Abstract

This very dissertation through a theoretical research, as well as through a primary research based on a mixed type methodological scheme, has a double purpose: first attempts to explore if replica athletic shirt's symbolic elements fetch influential impact on students' bodies, second attempts to analyze and interpret in a critical way how the participating Primary Education students with Specific Educational Needs perceive, signify and value the whole experience of consuming their favourite athlete's or favourite club's replica shirt during school time. This specific topic was selected due to the postgraduate student's intense personal interest in, as well as due to originality, because no similar papers or researches showed up throughout our thorough search. Our paper relies on a double theoretical framework: first we refer to Jean Baudrillard's theories concerning semiotics, simulation and hyper-reality, second we turn to Michel Foucault's theory concerning bio-power. In addition, there is summary reference to previous researches, not similar to ours but relatively familiar with our topic. In order to execute right this dissertation, we proceeded in domestic and foreign bibliographic review, as well as in primary research based on a mixed type method including conduction of structured observation, field interference, questionnaires and qualitative interviews. The principal research question focus on whether is impact observed when the participant students consume the replica athletic shirts during school time, as well as how this impact can be interpreted under our theoretical framework. Moreover, our primary's research results are presented and analyzed as much separately at every research stage as comparatively. In conclusion, the main finding of the research show us replica athletic shirt's consumption brings influential impact on students' bodies, especially as far as the educational process is concerned.

Keywords:

replica athletic shirt, students with Specific Educational Needs, simulation, hyper-reality, bio-power

Βιβλιογραφία

Andreff, W. (2006). The sports goods industry. In W. Andreff, & S. Szymanski (Eds.), *Handbook on the Economic of Sport* (pp. 27-39). Surrey: Edward Elgar Publishing.

Andrews, D. (2000). Posting up: French post-structuralism and the capital analysis of contemporary sport cultures. In J. Coakley, & E. Dunning (Eds.), *Handbook of Sport Studies* (pp. 106-138). London: Sage.

Antoun, R. T. (2011). From Heroes to Celebrities to Moneyball: The Life Cycle of Professional Male Star Athletes Adjusting to Shifting Forms of Competition and Changing Political and Cultural Economies. *Identities* , 18 (2), pp. 138-161.

Ball, S. J. (2021[2013]). *Ο Foucault, η εξουσία και η εκπαίδευση*. (Μ.Κολοκυθά, Ed., & Π.Βασιλάκη, Trans.) Αθήνα: Gutenberg.

Bandy, S. J. (2016). Gender and the 'cultural turn' in the study of sport and physical cultures. *Sport in Society* , 19 (5), pp. 726-735.

Baudrillard, J. (1990[1979]). *Seduction*. London: MacMillan.

Baudrillard, J. (1996[1968]). *The System of Objects*. (J.Benedict, Trans.) London: Verso.

Baudrillard, J. (2020[1976]). *Η Συμβολική Ανταλλαγή και ο Θάνατος*. (Κ.Καψαμπέλη, Trans.) Αθήνα: Νησος.

Baudrillard, J. (2019[1981]). *Ομοιώματα και Προσομοίωση*. (Σ.Ρέγκας, Trans.) Αθήνα: Πλέθρον.

Baudrillard, J. (2002). *Συνθήματα*. (Β.Τομανάς, Trans.) Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

Benzecry, C. (2008). Azul Y Oro: The Many Social Lives of a Football Jersey. *Theory, Culture & Society* , 25 (1), pp. 49-76.

Bernstein, B. (2001). From pedagogies to knowledges. Στο A. Morais, I. Neves, B. Davies, & H. Daniels (Επιμ.), *Towards a Sociology of Pedagogy. The Contribution of Basil Bernstein to Research*. New York: Peter Lang.

Bryman, A. (2004). *The Diseneyization of Society*. UK: Sage.

- Bryman, A. (2017[2016]). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. (Α.Αϊδίνης, Ed., & Π.Σακελλαρίου, Trans.) Αθήνα: Gutenberg.
- Causey, M. (1999). The screen test of the double: the uncanny performance in the space of technology. *Theatre Journal* , 51 (4), pp. 383-394.
- Chadwick, S., & Clowes, J. (1998). The use of extension strategies by clubs in the English Football Premier League. *Managing Leisure* , 3 (4), pp. 194-203.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008[1980]). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Σ. Κυρανάκης, Trans.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. W. (2016[2011]). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. (Χ. Τζορμπατζούδης, Ed., & Ν. Κουβαράκου, Trans.) Αθήνα: Ιων.
- Critchley, S. (2019[2017]). *Τι σκεφτόμαστε όταν σκεφτόμαστε το ποδόσφαιρο*. Αθήνα: Πατάκη.
- Csordas, T. (1999). Embodiment and cultural phenomenology. In G. Weiss, & H. F. Haber (Eds.), *Perspectives on Embodiment: The Intersections of Nature and Culture* (pp. 143-162). London: Routledge.
- Dean, M. (1999). *Governmentality: power and rule in modern society*. London: Sage.
- Debord, G. (1967[1994]). *The Society of the Spectacle*. (D. Nicholson-Smith, Trans.) New York: ZoneBooks.
- DeFord, F. (1976, April 19). Religion in Sport. *Sports Illustrated* , p. 92.
- Diener, E., & Crandall, R. (1978). *Ethics in Social and Behavioral Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dixon, K. (2014). Football fandom and Disneyisation in late-modern life. *Leisure Studies* , 33 (1), pp. 1-21.
- Edwards, R. (2002). Mobilizing lifelong learning: governmentality in educational practices. *Journal of Education Policy* , 17 (3), pp. 353-365.
- Fernandez-Rio, J., de las Heras, E., Gonzalez, T., Trillo, V., & Palomares, J. (2020). Gamification and physical education. Viability and preliminary views from students and teachers. *Physical Education and Sport Pedagogy* , 25 (5), pp. 509-524.

- Foucault, M. (1979). *Discipline and Punish*. Harmondsworth: Peregrine.
- Foucault, M. (1983, Οκτώβριος - Νοέμβριος). *Discourse and truth: the problematization of Parrhesia: 6 lectures given by Michel Foucault at the University of California at Berkeley*. Retrieved Νοέμβριος 25, 2022, from Foucault.info: <https://foucault.info/parrhesia/>
- Foucault, M. (1989). *Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής*. (Κ. Χ. Πάλλη, Μεταφρ.) Αθήνα: Ράππα.
- Foucault, M. (2011). *Ιστορία της σεξουαλικότητας. Τόμος I: Η βούληση για γνώση*. (Τ.Μπέτζελος, Trans.) Αθήνα: Πλέθρον.
- Foucault, M. (2003). *Ιστορία της σεξουαλικότητας. Τόμος II: Η χρήση των απολαύσεων*. (Α. Σταύρου, Ed., & Γ. Κωνσταντινίδης, Trans.) Αθήνα: Ράππα.
- Giulianotti, R., & Robertson, R. (2004). The globalization of football: a study in the glocalization of the 'serious' life. *The British Journal of Sociology* , 55 (4), pp. 545-568.
- Grohs, R., & Reisinger, H. (2014). Sponsorship effects on brand image: The role of exposure and activity involvement. *Journal of Business Research* , 67, pp. 1018-1025.
- Guba, G. E., & Lincoln, S. Y. (1994). Competing Paradigms in Qualitative Research. In K. N. Denzin, & S. Y. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage.
- Gwinner, K. P., & Swanson, S. (2003). A model of fan identification: Antecedents and sponsorship outcomes. *Journal of Services Marketing* , 17, pp. 275-294.
- Hamari, J. (2019, November 19). Gamification. *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* , pp. 1-3.
- Irwin, R. L., & Asimakopoulos, M. K. (1992). An approach to the evaluation and selection of sport sponsorship proposals. *Sport Marketing Quarterly* , 1, pp. 43-51.
- Kalman-Lamb, N. (2021). Imagined communities of fandom:sport, spectatorship, meaning and alienation in late capitalism. *Sport in Society* , 24 (6), pp. 922-936.
- Kendall, G., & Osbaldiston, N. (2010). "You're Not Fit to Wear the Shirt": Towards a Cultural Sociology of the Football Shirt. *Proceedings of Social Causes, Private Lives: The Australian Sociological Association Conference*, (pp. 1-12). Sydney.

- Lash, S., & Urry, J. (1994). *Economies of signs and space*. London: Sage.
- Lazzarato, M. (2009). Neoliberalism in action: inequality, insecurity and the reconstitution of social. *Theory, Culture and Society* , 26 (6), pp. 109-133.
- LeCompte, D. M., & Goetz, J. P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research* (52), pp. 31-60.
- Lincoln, S. Y., & Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills: Sage.
- Lofland, J., & Lofland, L. (1995). *Analyzing Social Settings: A Guide to Qualitative Observation and Analysis* (3 ed.). Belmont: Wadsworth.
- Mauss, M. (2004). Οι τεχνικές του σώματος. In M. Mauss, *Κοινωνιολογία και Ανθρωπολογία*. (pp. 185-223). Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Michailidis, I., Vambakidou, I., Kyridis, A., & Christodoulou, A. (2016). The logotypes of football clubs as expressions of collective identities: a socio-semiotic approach. *Soccer & Society* , 17 (4), pp. 464-479.
- Moor, L. (2007). Sport and Commodification. A Reflection on Key Concepts. *Journal of Sport & Social Issues* , 31 (2), pp. 128-142.
- Nuhrat, Y. (2020). Bodies, Football Jerseys, and Multiple Male Aesthetics through Football in Turkey. *Fashion Theory* , 24 (5), σσ. 679-696.
- Palys, T. (2008). Purposive Sampling. In L. M. Given (Ed.), *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods* (Vol. 2). Thousand Oaks: Sage.
- Patton, M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Beverly Hills: Sage.
- Salancik, G. R. (1979). Field Stimulations for Organizational Behavior Research. *Administrative Science Quarterly* (24), pp. 638-649.
- Southby, K. (2011). Football fandom, social inclusion and learning disability: opportunities and constraints. *World Leisure Journal* , 53 (4), pp. 322-331.
- Southby, K. (2014). Social Inclusion through football fandom: opportunities for learning-disabled people. *Sport in Society* , 16 (10), σσ. 1386-1403.
- Stride, C., Catley, N., & Headland, J. (2020). Shirt tales: how adults adopted the replica football kit. *Sport in History* , 40 (1), pp. 106-146.

Stride, C., Williams, J., Moor, D., & Catley, N. (2015). From Sportswear to Leisurewear: The Evolution of English Football League Shirt Design in the Replica Kit Era. *Sport in History* , 35 (1), pp. 156-194.

Synnott, A. (2017). Σώματα και αισθήσεις:κοινωνιολογία του σώματος. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ.), *Το σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων* (σσ. 129-174). Αθήνα: Οκτώ.

Tarver, E. C. (2017). *The I in Team: Sports Fandom and the Reproduction of Identity*. Chicago: The University of Chicago Press.

Thomas, R. (2018). Mapping the perceptions and antecedents of football fans' co-creation behaviours with sponsoring brands: a pan-cultural study of the European leagues. *Journal of Marketing Management* , 34 (17-18), pp. 1470-1502.

UNESCO. (1994). The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. *World Conference on Special Needs Education: Access and Quality*. Salamanca: UNESCO.

Vamplew, W. (2018). The commodification of Sport: Exploring the Nature of the Sports Product. *The International Journal of the History of Sport* , 35 (7-8), pp. 659-672.

Van Teijlingen, E., & Hundley, V. (2001). The importance of pilot studies. *Social Research Update* (35).

Vigarello, G. (2004). *Από το παιχνίδι στο αθλητικό θέαμα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Γκολφινόπουλος, Γ. (2007). *"Ελληνας Ποτέ..." Αλβανοί και Ελληνικός Τύπος τη νύχτα της 4ης Σεπτεμβρίου 2004*. Αθήνα: Ισνάφι.

Δασκαλάκη, Μ. (2020). *Διερεύνηση παραδοχών ενηλίκων, ζητήματα φύλου και ηγεσίας σε δομές της ελληνικής εκπαίδευσης: το παράδειγμα του νομού Λασιθίου*. Διπλωματική Μεταπτυχιακή Εργασία, ΕΑΠ, Πάτρα.

Ζαϊμάκης, Γ. (2015). Θεωρητικά ρεύματα και προσεγγίσεις στην κοινωνιολογία του αθλητισμού. In Ε.Φουρναράκη, & Γ.Ζαϊμάκης (Eds.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα: Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις* (pp. 89-130). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Ζαϊμάκης, Γ. (2009). Κοινωνικός χώρος και ετεροτοπία: δικτυακές κοινότητες και αντιθετικές τεχνοπολιτικές στον κυβερνοχώρο. In Μ. Σπυριδάκης (Ed.), *Μεταχηματισμοί του χώρου: κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις* (pp. 341-371). Αθήνα: Νήσος.

Ζαϊμάκης, Γ. (2013). Πολιτική οικονομία του ποδοσφαίρου στην ύστερη νεωτερικότητα: Εμπορευματοποίηση, παγκοσμιοποίηση και αποικιοποίηση. In Γ. Ζαϊμάκης, & Ν. Κοταρίδης (Eds.), *Πόδόσφαιρο και κοινότητες οπαδών. Αντιπαλότητες και πολιτικές της ταυτότητας* (pp. 27-58). Αθήνα: Πλέθρον.

Κυπριανός, Π. & Χουμεριανός, Μ. (2009). *Ανατομία των ποδοσφαιρικών παθών*. Αθήνα: Διόνικος.

Λαλιώτη, Β. (2018). Ψηφιακή επιτέλεση και μετά-ανθρωπιστική ανθρωπολογία. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* (150), pp. 37-76.

Λοβαρή, Δ., & Χαραλάμπους, Κ. (2006). Σύγκριση των αποτελεσμάτων χρήσης τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών με τη χρήση συμβατικών μέσων στις διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης σε συγκεκριμένη θεματική ενότητα της προσχολικής εκπαίδευσης. *9ο Παγκύπριο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου "Η Σύγχρονη Εκπαιδευτική Έρευνα στην Κύπρο: Προτεραιότητες και Προοπτικές"* (pp. 495-506). Λευκωσία: ΚΟΕΕ.

Μακρυνιώτη, Δ. (2004). Εισαγωγή. In Δ. Μακρυνιώτη (Ed.), *Τα Όρια του Σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. (pp. 11-73). Αθήνα: Νήσος.

Μπάφας, Χ. (2022). Αξιολόγηση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: κριτική μελέτη της άρρηκτης σύνδεσης τους, υπό μια κοινωνιολογική σκοπιά. *7ο Διεθνές Συνέδριο (Υβριδικό) για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας. Α*, pp. 1529-1537. Λάρισα: Ε.Ε.Π.Ε.Κ.

Παπαγεωργίου, Δ., & Νικολακάκης, Γ. (2013). Αθλητικά θεάματα και δημοφιλείς "ήρωες" στην Ελλάδα. Το παράδειγμα του ποδοσφαίρου. In Γ. Ζαϊμάκης, & Ν. Κοταρίδης (Eds.), *Πόδόσφαιρο και Κοινότητες Οπαδών. Αντιπαλότητες και Πολιτικές της Ταυτότητας* (pp. 107-126). Αθήνα: Πλέθρον.

Πουρκός, Μ. (2017). Η ενσώματη στροφή στις κοινωνικές επιστήμες: Το σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων. In Μ. Πουρκός (Ed.), *Το*

σώμα ως τόπος βιωμάτων, ταυτοτήτων και κοινωνικών νοημάτων (pp. 39-88). Αθήνα: Οκτώ.

Συμέου, Λ. (2006). Εγκυρότητα και αξιοπιστία στην ποιοτική έρευνα: Το παράδειγμα μιας έρευνας για τη συνεργασία σχολείου-οικογένειας. *9ο Παγκύπριο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου "Η Σύγχρονη Εκπαιδευτική Έρευνα στην Κύπρο: Προτεραιότητες και Προοπτικές"* (pp. 1055-1064). Λευκωσία: ΚΟΕΕ.

Νόμοι

Νόμος 3699/2008. "Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρία ή με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες". Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ 199/Α, 02-10-2008

Νόμος 4074/2012. "Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες". Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ 88/Α, 11-04-2012

Νόμος 4115/2013. "Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις". Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ 24/Α, 30-01-2013

Νόμος 4368/2016. "Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις". Εφημερίδα της Κυβέρνησης, ΦΕΚ 21/Α, 21-02-2016